

Noten in Nederland

Noten behoren tot de vruchtgewassen, maar in tegenstelling tot het meeste andere fruit dat zacht en sappig is, zijn noten hard. Een noot is de pit, de kern van een vrucht, terwijl van ander fruit, zoals appel, peer, pruim en kers vooral het zachte omhulsel gegeten wordt.

Er zijn maar enkele notensoorten die in ons klimaat kunnen groeien: de hazelnoot, de walnoot en in veel mindere mate de amandel.

Hazelnooten

Hazelnooten verdienen het om als eerste genoemd te worden, omdat het de enige echt inheemse noot is. Door stuifmeelsporen in diepe grondlagen te onderzoeken heeft men ontdekt dat hazelnootbomen (hazelaars) in heel Europa tot in het hoge noorden voorkwamen lang voordat er sprake was van menselijke bewoning. Hazelaars worden eigenlijk geen echte bomen, maar zeer grote struiken: ze blijven grondscheuten produceren die weer uitgroeien tot stammen, zodat een volwassen hazelaar bijna een bos op zichzelf vormt van soms wel 25 meter doorsnede. Door selectie binnen de wilde hazelaar (*Corylus avellana*) en kruising met de Lambertsnoot (*Corylus maxima*) zijn rassen ontstaan met grote, goed pelbare noten. In de voedingsindustrie zijn hazelnooten zeer gewild o.a. voor chocoladerepen en voor allerlei soorten broodbeleg. Commerciële teelt vindt vooral plaats in Zuid-Europa en Turkije, maar ook in Nederland zijn enkele professionele hazelnootkwekers.

Teelt

Plant nooit één enkele hazelaar, liever twee of meer verschillende rassen bij elkaar in de buurt. Dit in verband met de bestuiving. Bij hazelaars zijn de mannelijke en vrouwelijke bloemen van een struik vrijwel nooit gelijktijdig open. Van sommige soorten bloeien eerst de mannelijke bloemen (de gele hangende 'katjes') en later de vrouwelijke (kleine rode sterretjes aan de uiteinden van de kortloten). Bij andere soorten is het weer precies andersom.

Hoewel de hazelaar van nature struikvormig groeit, is het in een kleine tuin toch makkelijker om de boom met een korte stam te kweken. Daartoe is het nodig in een jong stadium één rechte stengel van de struik aan te houden en de rest bij de grond af te knippen. Die ene scheut wordt nog eens op ongeveer 1.20 m hoogte doorgeknipt om vertakking te stimuleren. De bedoeling is dat er een boompje ontstaat met een korte stam en vijf of zes gesteltakken, waarbij ervoor gezorgd moet worden dat het centrum van de kroon open blijft.

De plantafstand bedraagt minimaal 3,5 m. Takken die te lang en te zwaar worden kunnen in de winter rustig geheel of gedeeltelijk teruggesnoeid worden. Rond de snoeiplek ontstaan weer heel gemakkelijk nieuwe scheuten. Knip grondscheuten elk jaar halverwege de zomer weg.

Hazelaars gedijen op vrijwel iedere grondsoort, hoewel ze moeite hebben met hele droge zure zandgrond en met zeer natte veengrond.

Rassen

Er zijn zeer veel rassen, maar de volgende zijn aanbevelenswaardig.

Gunsleben: een oud Duits ras met een zeer snelle en grote productie. De noten zijn groot en smaken goed.

Gustav's Zeller: eveneens een Oud Duits ras met een zeer hoge productie en grote noten.

Lang Tidlig Zeller: Een Deens ras met een goede productie en grote noten. Dit ras is een goede bestuiver voor vele andere rassen.

Walnoten

Bij iedere boerderij zou een walnotenboom (*Juglans regia*) moeten staan, niet alleen vanwege de heerlijke vruchten in de herfst, maar ook om de geur van het walnotenblad die vliegen en muggen verjaagt en om de majestueuze vorm van de boom als die volgroeid is. Waarschijnlijk zijn walnoten in de Oudheid via de Zijderoute meegenomen naar Zuid-Europa. In de regio Kirgizië, Oezbekistan en Kazachstan komen de bomen van nature voor. Door de Romeinen zijn ze verder over een groot deel van Europa verspreid en zo ook in onze streken aangekomen. Veel noordelijker dan ons land groeien ze niet meer. Het jonge blad en de bloemknoppen zijn zeer gevoelig voor vorst. Late nachtvorsten kunnen voor een misoogst zorgen.

Walnotenbomen kunnen zeer groot worden: een kroondoorsnede van twintig meter of meer is niets bijzonders. Het hout van een walnoot is zeer gezocht door meubelmakers en houtbewerkers vanwege de mooie structuur. Notenwortelhout is duur: er wordt vaak fineer van gemaakt vanwege de kronkelige nerven.

Vroeger werden voor het planten van walnoten zaailingen gebruikt. Uit elke gezaaide walnoot kan een boom groeien die vruchten draagt, maar het duurt wel tien tot vijftien jaar voordat een gezaaide walnoot gaat dragen. Het is dan nog afwachten of de noot een goede kwaliteit heeft. Door goede soorten te enten op een onderstam is het mogelijk de jeugdfase van de boom wat in te korten. Gelukkig hebben kwekers deze techniek, die vroeger bij walnoten onbekend was, onder de knie gekregen. Er zijn nu vele rassen verkrijgbaar, die over het algemeen snel dragen en een goede kwaliteit noten geven.

Teelt

Walnoten houden van een losse, goed ontwaterde grond die niet te zuur moet zijn. Op grond die niet van nature kalkrijk is zal dus bekalkt moeten worden. Omdat de kroon nogal groot wordt is een plek uit de wind aan te bevelen.

Snoei heeft een walnoot weinig nodig, toch kan het wel eens nodig zijn een tak die te laag zit weg te nemen, of bij een dubbele koptak één van beide te verwijderen. Doe dit dan in de herfst, tussen begin oktober en half december, andere maanden is er grote kans op bloeden van de wonden.

Walnoten hebben aan één boom zowel mannelijke als vrouwelijke bloemen, maar net als bij de hazelaar gaan ze meestal niet gelijktijdig open. Over het algemeen is daarom een combinatie van een aantal rassen aan te bevelen. Wie plaats heeft voor slechts één boom, kan het beste een ras nemen dat zelfbestuivend is.

Rassen

De genoemde rassen geven een behoorlijke oogstzekerheid en een goede kwaliteit.

Broadview: een van de meest bekende en geliefde soorten, het ras is zeer vruchtbaar, draagt soms al vanaf het eerste jaar en blijft elk jaar grote oogsten geven. Broadview kan vruchtzetten zonder bestuiving (apomictische vruchtzetting) en het grootste voordeel van dit ras is misschien nog wel dat de boom niet zo heel groot

wordt, zodat hij ook in een middelgrote tuin niet misstaat. De kroondoorsnede van een volgroeide boom bedraagt 'slechts' acht meter.

Buccaneer: Een Nederlands ras dat gedeeltelijk zelfbestuivend is; staat er nog een ander ras in de buurt dan zal de productie hoger zijn. De ronde noten hebben een goede smaak. Buccaneer is een goede bestuiver voor heel veel andere rassen, omdat de bloei van de mannelijke katjes lang aanhoudt.

Coenen: Eveneens een Nederlands ras. De noten smaken goed en zijn lang bewaarbaar. Coenen is zeer vruchtbaar maar heeft een bestuiver nodig, het liefst Broadview.

Amandel

De amandel (*Prunus amygdalus*) is eigenlijk een grensgeval: teelt van amandelen in Nederland is niet echt lucratief. De boom heeft veel warmte nodig en vooral een zacht voorjaar zonder nachtvorst. Snoei de amandelbegin juni als de groei weer op gang komt: afgedragen takken eruit en dragende takken inkorten tot 50 cm.

Dankzij het voormalige Proefstation voor de Fruitteelt in Wilhelminadorp is er één ras ontwikkeld dat goed gedijt in ons klimaat en dat is de 'Robijn'. Vooral in de kuststreken en in het Zuid-Limburgse heuvelland zal sprake zijn van een regelmatige oogst, in de rest van het land moet je geluk hebben. In ieder geval is een bloeiende amandelboom een lust voor het oog.

© Harrie van Noort
Kwekerij De Vrolijke Noot